

P o s u d o k o p o n e n t a
o dizertačnej práci JUDr. Jana T r y z n u

„Právni princípy a jejich použití v procesu aplikace práva“

I. V prvom rade

Postmoderná situácia, rozsah právnej regulácie a nemožnosť poznať právo, hrozba vnútorných kolízií, monopol právnického stavu pri zaobchádzaní s právom (potom aj savignyovské „Juristenrecht?“), „vláda sudcov“. Sorry, ale „ignorantia iuris neminem excusat“ nepustí. (Princíp alebo fikcia, je potrebné liberalizovať tento princíp?) Taká je atmosféra plná otáznikov navodená úvodom, ktorá tvorí všeobecný rámec práce. Zásadne však stredobodom záujmu sú odpovede na iné otázky.

„Je dávnym želaním, ktoré sa hádam raz, nevedno kedy, aj splní, objasniť namiesto nekonečnej rozmanitosti občianskych zákonov ich princípy; lebo iba v tomto môže tkvieť takrečeno zjednodušenie zákonodarstva“, konštatuje Kant v Kritike čistého rozumu. Nielen preto (nemá teda ísť o argumentum ad verecundiam, pomocou odvolávania sa na autoritu) možno súhlasiť aj s jednou z téz dizertanta vyslovených v úvode jeho práce (s. 6) že „ani veľmi podrobná a kazuistická právna úprava neposkytne riešenie všetkých problémov, naopak, často prispeje k ešte väčšej miere neistoty...“

Začínam tak trochu zákonodarstvom a v duchu o. i. senecovského princípu „leges breves esse oportet (zákonom svedčí stručnosť, t. j., aby boli ľahšie zrozumiteľné)“. Dizertačná práca Jana Tryzna jednoznačne smeruje k aplikácii práva, zameriava sa na spôsob identifikácie právnych princíпов a na ich aplikáciu (pramene, funkcie a použitie právnych princíпов v judikatúre), nevyhnutne však vyrastá a je spätá aj so sférou tvorby práva. Ďalej sa „pokúša... okrem iného upozorniť na niektoré problematické miesta ...teórií (postavených na rôznych formách kritiky tzv. legálneho pozitivizmu a polemizovať s nimi (s. 7)“. V českej právnej teórii, resp. filozofii práva najmenej z obdobia poslednej dekády rozhodne má na čo kriticky nadväzovať (pozri predovšetkým monografické práce P. Holländera i Zdeňka Kühna).

Vstupná kapitolka sa zaoberá aj obligátnou úvahou o tom, či pojem práva je Atlasom, na pleciach ktorého spočíva glóbus právnického sveta. Jan Tryzna prináša „pracovnú definíciu“ práva (systém pravidiel správania, prvky a javy,

ktoré majú vplyv pri ich aplikácii, predovšetkým v súdnom rozhodovaní), ktoré sa snaží dôsledne pridržiavať v celej práci.

„O spôsoboch aplikácie práva“ (II. kapitola) predstavuje orientačné pohľadnutie sa za vývojom myslenia o práve, ktoré pôsobí miestami trochu zjednodušene, tézovito a menej vyváženým dojmom.

V tretej kapitole práce sa doktorand venuje podstate aplikácie práva (režazec poznávacích, interpretačných, hodnotiacich a rozhodovacích procesov; subsumpcia). Táto časť je v tom najlepšom slova zmysle cestou do hĺbín metód právnej argumentácie, do štruktúry práva (právne princípy a - právne normy, hodnoty, právno-politické ciele). Je chvályhodné, že sa vlastným spôsobom vyrovnáva s inšpiratívnou a syntetickou prácou z posledného obdobia v tejto oblasti (Evelin Feteris: *Fundamentals of Legal Argumentation*, Dordrecht-Boston-London 1999), ktorá si medzičasom získala uznanie v právnoteoretickej obci. Podrobne skúma a klasifikuje celé názorové spektrum v tejto oblasti (o. i. okrem známych teórií právnych princípov aj v tejto súvislosti menej známe, zaradené do zvoleného kontextu – napr. Coing, Esser, Sitalo, Sieckmann). Výber a hodnotenie zhromaždených poznatkov v jeho podaní má charakteristické črty kritického vedeckého výkladu a vyúsťuje do vlastných záverov.

Funkcia právnych princípov (V. kapitola) predstavuje plynulé pokračovanie témy a má viacej vrstiev a dimenzií. Vracia sa, napríklad, k niekdajším východiskovým diskusiám o problematike medzier v práve. Či sa presne vie, kto chcel urobiť dieru do sveta tým, že vynašiel „medzeru v práve“? Pokúsme sa hľadať napríklad u Aristotela, v jeho *Etike Nikomachovej* (1137b): *„Kedykoľvek teda zákon hovorí všeobecne, ale sa príhodiť čosi nie všeobecné, je vhodné opraviť a doplniť medzeru, ktorú zákonodarca zanechal, pretože hovoril všeobecne a dopustil sa chyby, ako by povedal aj sám zákonodarca, keby bol tu a ako by bol ustanovil, keby bol o tom vedel.“*

V spojitosti s novšími prístupmi k problémom medzier v práve (pre úplnosť: Ernst Zitelmann: *Lücken im Recht*. Leipzig 1903), by sa diskusne asi dal problém zasadiť viac aj do súčasnejšej blízkej minulosti, za „asistencie“ predovšetkým Bergbohma, Brinza, či ďalších (Ehrlicha), ak vezmem do úvahy citovaný zámer autora o „teóriách“ formulovaný v úvode (s.7).

Príklady použitia právnych princípov v judikatúre súdov (VI. kapitola) v podaní Jana Tryznu dokazujú, že dizertant má v tejto oblasti veľký prehľad, ktorý demonštruje na reprezentatívnej vzorke princípov, postupujúc od európskych súdov (Európsky súd pre ľudské práva, Európsky súdny dvor) k vybraným národným ústavným súdom [Poľská republika, Slovenská republika – zaujme analýza rozhodnutia PL. ÚS 8/04 z hľadiska princípov, a najrozsiahlejšie

zastúpená Česká republika]. Môžu znamenať prínos aj pre komparatistiku. Autor zakaždým pridáva aj cenné sumárne hodnotenie principiálnosti judikatúry tohto súdu.

Dizertačná práca je originálne dielo napísané lege artis na základe použitia metód vedeckej práce. Jan Tryzna v nej preukazuje výbornú znalosť relevantnej domácej i zahraničnej odbornej spisby a schopnosť kriticky s ňou pracovať (okolo 125 titulov sa nachádza v zozname použitej literatúry, v skutočnosti sa domnievam, že ich je viac, poznámkový aparát so 671 poznámkami pod čiaru vo vzťahu k 286 stranám textu, ktoré sú funkčné a dopĺňajú význam textu, resp. približujú jeho kontext a oživujú ho príkladmi) a „v pote diskusie“ zoči-voči renomovaným autorom formulovať vlastné stanoviská a závery. K prednostiam práce patrí jej jasný štýl, vedecká erudovanosť a koncíznosť vo vyjadrovaní myšlienok a téz a pri ich dokazovaní, čo vyžaduje náročnosť autora aj voči sebe samému. Odporúčam publikovať túto dizertáciu aj v knižnej podobe.

II. Za hrst' poznámok a úvah

Každá vedecká práca tvorí určitý systém poznatkov a uzavretý celok, ponecháva však vždy aj miesto aj na diskusiu, na formulovanie otvorených otázok a na diskusiu, či pripomienky.

Možno uvažovať o tom, či pri aplikácii práva existuje určitá hierarchia vo vzťahu k používaniu princípov, či v rámci ďalšej postupnosti prichádza na rad a do úvahy i vlastné hodnotenie sudcu, alebo to je iba „ultimum refugium“?

Spor teórií interpretácie môže vzniknúť kedykoľvek vtedy, ak chýba právna norma týkajúca sa úpravy výnimočnej situácie. Problémom môže byť, ako sa skúma a posudzuje otázka, či zákonná úprava má medzery (hľadisko historického zákonodarcu alebo súčasného zákonodarcu, prístup „ex nunc“). Svetonázorová zmena môže taktiež „zapríčiť“ vznik medzier, ktoré sa nepozorovali predtým a ktoré nemajú len povahu „právnopolitických medzier“, ale medzier platného práva, čo vedie k prípadnému rozlišovaniu primárnych medzier a sekundárnych medzier (možno demonštrovať, napríklad, v súvislosti s vývojom právnej úpravy interrupcií v niektorých právnych poriadkoch).

Na margo prameňov uvádzam, že z ďalšej relevantnej odbornej literatúry k aplikácii práva možno stoja za povšimnutie a zahrnutie významné syntetizujúce práce slovinského právneho teoretika a filozofa Marijana Pavčnika týkajúce sa problematiky právnej argumentácie, Argumentacija v pravu. 2. vyd. Ljubljana 2004). Rovnaká poznámka smeruje v daných súvislostiach k „tretej“ z prác Ronalda Dworkina (popri Taking Rights Seriously a Law's Empire) so vzťahom k téme, s veľavravným názvom „A Matter of Principle“ (Oxford

1985), ktorá sa okrem otázky princípov zaoberá aj výkladom práva a „hard cases“.

III. Záver

Vzhľadom na skutočnosti uvedené v predchádzajúcich častiach posudku o d p o r ú č a m, aby predložená dizertačná práca bola prijatá na obhajobu, keďže nielen spĺňa, ale vysoko prekračuje kritériá kladené na práce tohto druhu. Preto tiež navrhujem, aby na základe jej úspešnej obhajoby bol jej autorovi, JUDr. Janovi Tryznovi, priznaný akademický titul PhD. vo vednom odbore Teória štátu a práva.

Košice, 12. januára 2007

prof. JUDr. Alexander Brörtl, CSc.